

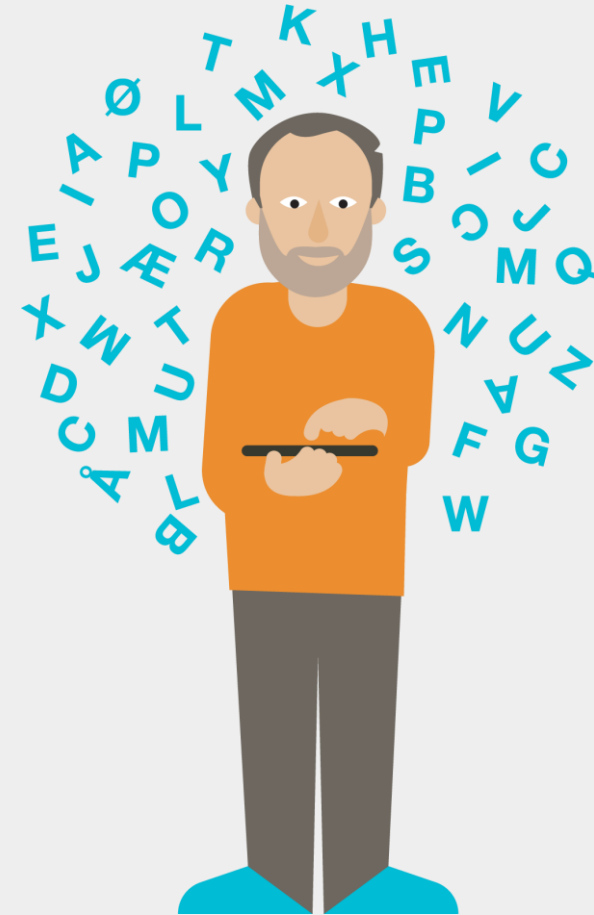
Risiko: risikostyring og risikovurdering

Introkurs til Normen
08.10.20

Hva er risikostyring?

Risikostyring er koordinerte aktiviteter for å rettlede og kontrollere en organisasjon med hensyn til risiko

- Få oversikt over informasjon og teknologi i virksomheten
- Identifisere trusler og mulige uønskede hendelser for virksomheten og de registrerte
- Analysere risikoen
- Etablere tiltak for å opprettholde nivå for akseptabel risiko

Hva er risikovurdering?

Risikovurdering er et verktøy for å identifisere uønskede hendelser

- Virksomheten skal vurdere **sannsynligheten** for og mulige **konsekvenser** av at en hendelse inntreffer
- Dersom risikoen er uakseptabel, skal virksomheten gjennomføre **tiltak** for å redusere risikoen

Når skal vi risikovurdere?

Risikovurderinger skal som minimum gjennomføres før:

- etablering av eller endring i behandling av helse- og personopplysninger
- etablering av nye systemer eller registre som inneholder eller benytter helse- og personopplysninger
- det etableres organisatoriske, tekniske eller andre endringer med betydning for informasjonssikkerheten
- det etableres eller endres tilgang til helseopplysninger mellom virksomheter

Risikovurdering bør oppdateres ved endring i trusselbildet

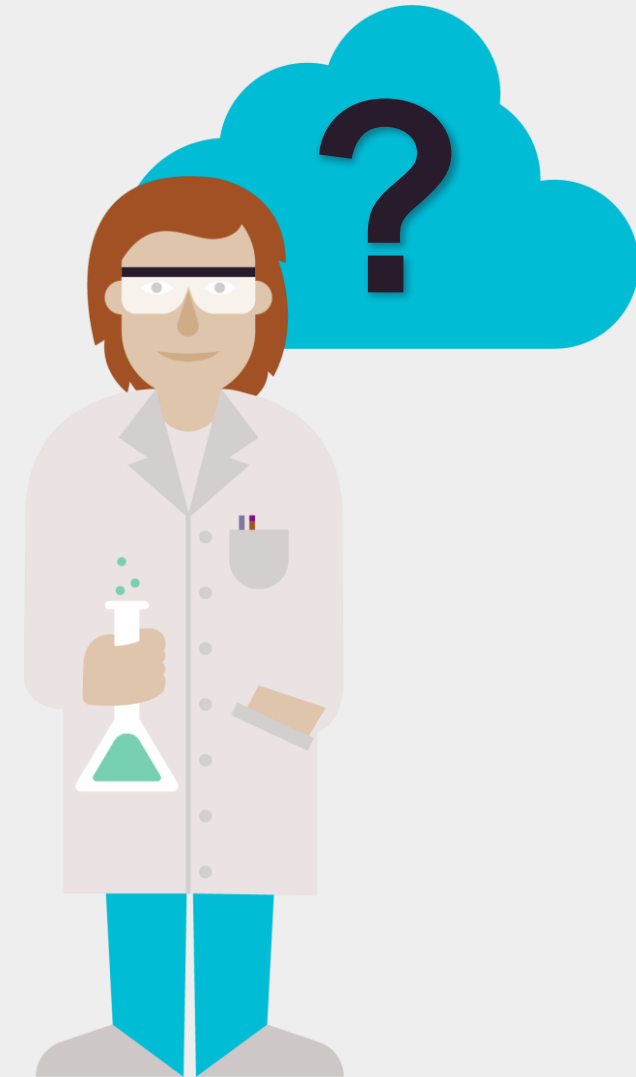

Hvordan risikovurderer vi?

Risikovurderingen bør være en strukturert prosess

- Planlegging
- Forberede risikovurderingen
- Gjennomføre risikovurderingen
- Vurdering og anbefaling av nye tiltak

De riktige nøkkelpersonene må være involvert!

POLL

Har du deltatt i
risikovurdering?

Ja, mange ganger

Noen få ganger

Ikke ennå

Hva skal vi beskytte?

Risikovurderingen bør ta utgangspunkt i en kartlegging av **informasjonsverdier** og hva som vil bli konsekvensen av hendelser som rammer tilgjengeligheten, integriteten og konfidensialiteten til informasjonsverdiene

Konfidensialitet

Integritet

**Tilgjengelighet
(og robusthet)**

Normens krav – minimumskrav

- Normen har en risikobasert tilnærming
- Det finnes krav til konfidensialitet, integritet, tilgjengelighet og robusthet gjennomgående i hele bransjenormen
- Vi har likevel utledet noen såkalte minimumskrav på disse områdene, der alle er formulert som skal-krav

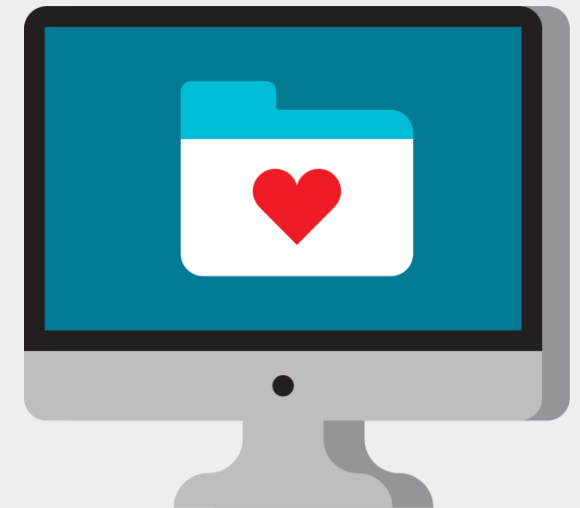

Normens krav for å sikre konfidensialitet

Minimums-
krav

Virksomheten skal ivareta taushetsplikten og for øvrig sikre mot at uvedkommende får kjennskap til opplysninger

- hindre uautorisert tilgang til helse- og personopplysninger og annen informasjon med betydning for informasjonssikkerheten
- avgrense tilgang for autorisert personell iht. tjenstlig behov
- ha oversikt (logger) over alle som har hatt tilgang til helse- og personopplysninger og annen informasjon med betydning for informasjonssikkerheten

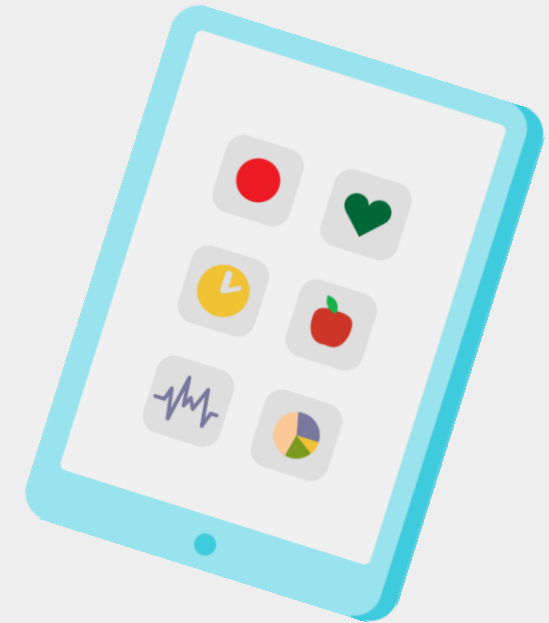

Normens krav for å sikre integritet

Minimums-
krav

Virksomheten skal sikre at helse- og personopplysninger og annen informasjon med betydning for informasjonssikkerheten er sikret mot utilsiktet eller uautorisert endring eller sletting. Integritet er en forutsetning for god og forsvarlig helsehjelp

- logge hvem som har rettet, registrert, endret og slettet
- hindre utilsiktet eller uautorisert endring eller sletting
- sikre at helse- og personopplysninger registreres på rett person
- sikre at helse- og personopplysninger føres i henhold til relevant kodeverk og terminologi
- sikre at helse- og personopplysninger er korrekte og om nødvendig oppdaterte
- hindre at kopier av data blir en kilde til utdatert informasjon

Normens krav til tilgjengelighet og robusthet

Minimums-
krav

Virksomheten skal sikre at helse- og personopplysninger og annen informasjon med betydning for informasjonssikkerheten er tilgjengelig til rett tid

- sikre at helse- og personopplysninger er tilgjengelig iht. tjenstlig behov
- sikre forsvarlig og stabil drift av informasjonssystemene
- sikre at det finnes egnede tekniske og organisatoriske tiltak som muliggjør forebygging, deteksjon, skalerbarhet, håndtering og gjenoppretting
- sikre at informasjonssystemene er tilgjengelig iht. virksomhetens tilgjengelighetskrav

Eksempel – vår egen risikovurdering av GoToWebinar

1	Risikoscenario		Eksisterende/planlagte tiltak	Årsak/Sårbarhet	Sannsynlighet	Konsekvens	R	
#	Beskrivelse av sikkerhetshendelse	Brudd (K-I-T)	Tiltaksbeskrivelse	Sårbarhetsbeskrivelse	Sannsynlighetsbeskrivelse	S	K	S*K
2								
3	Risikovurdering av GoToWebinar							
4	Scenarioer							
5	A1	Presentatør deler mer informasjon enn ønsket gjennom skjermdelingsfunksjonen	Opplæring av presentatører i forkant Opplæring av webinarverter	Kan være vanskelig å forstå, særlig ved første gangs bruk	Opplæringstiltak gjør mindre sannsynlig	2	2	4
6	A2	Presentatør misforstår funksjonalitet og ender opp med å gjøre noe annet enn planlagt	Opplæring av presentatører i forkant Opplæring av webinarverter	Kan være vanskelig å forstå, særlig ved første gangs bruk	Opplæringstiltak gjør mindre sannsynlig	2	2	4
7	A3	Personer som ikke skal ha tilgang til webinar oppnår tilgang gjennom annens lenke	Informasjon til de påmeldte Kun bruke webinarform til "åpen informasjon"	Ikke sperret tilgang for andre enn de som får tildelt lenke	Mulig ettersom det bare er å videresende lenken på tross av informasjon om at lenken er personlig	3	1	3
8	A4	Personer deler helseopplysninger gjennom spørsmålsfunksjonen	Gjennomgang av kjøregler i begynnelsen av webinar Rutine for at webinarvert "skriver om" informasjon før det deles i plenum	Ingen sperrer på hva personer kan skrive i spørsmålsfunksjonen	Gjennomgang av kjøregler gjør mindre sannsynlig, samt at fokus for webinar er tilbydere av helsetjenester og/eller profesjonelle organisasjoner heller enn enkelt-pasienter/-brukere	2	2	4
9	A5	Spørsmål/dialog lagres lengre enn nødvendig/slettes ikke (raskt nok)	Etablere rutiner for å slette evt anonymisere	Slettes trolig ikke hos leverandør, men kan trolig anonymiseres	Kjent med at det lagres lengre enn nødvendig, men kan trolig anonymiseres	4	2	8
	A6	Vi samler inn mer informasjon om deltagernes oppførsel	Etablere rutiner for at man ikke skal nyttiggjøre seg	Mulighet for analyse av data på personnivå	Kjent med at det samles inn mer enn	4	2	8

La oss jobbe litt praktisk!

SCENARIO – uønsket hendelse

- Uvedkommende får tilgang til spørsmålene som stilles i GoToWebinar-verktøyet

Informasjonsverdier

- Personopplysninger (navn og virksomhetstilhørighet) til spørsmålsstiller
- Potensielt sensitiv informasjon som deles med webinarets organisator
- ...

Sannsynlighet – eksempel på hvordan det kan vurderes

	Tiltaksstyrke	Frekvens
4 – Sannsynlig	Det er ikke iverksatt sikkerhetstiltak. Det er kjente kjente/sårbarheter, og det er identifisert ytterligere tiltak.	>365/1 Daglig eller oftere
3 – Mulig	Sikkerhetstiltak er iverksatt, men de er ikke effektive nok. Det er kjente svakheter/sårbarheter, og det er identifisert ytterligere tiltak.	12/1 En gang hver måned
2 – Mindre sannsynlig	Ett eller flere effektive sikkerhetstiltak er iverksatt, men tiltakene kan omgås av aktører med store ressurser eller med god kjennskap til sikkerhetstiltakene. Det er kjente svakheter/sårbarheter, men det er ikke identifisert ytterligere tiltak.	1/1 En gang hvert år
1 – Usannsynlig	Flere effektive sikkerhetstiltak er iverksatt. Ingen kjente svakheter/sårbarheter som medfører ytterligere tiltak.	1/5 En gang hvert 5. år eller sjeldnere

POLL

Hvor sannsynlig er det at hendelsen inntreffer?

4 – Sannsynlig

3 – Mulig

2 – Mindre sannsynlig

1 – Usannsynlig

Konsekvens – eksempel på hvordan det kan vurderes

	Liv og helse	Personvern	Økonomi	Omdømme
4 – Svært høy	Tap av liv og/eller stor, varig helseskade	Langvarig tap av anseelse eller personlig integritet som er krenkende og som kan medføre tap av liv	Uopprettelig økonomisk konsekvens	Langvarig negativ omtale på riksplan
3 – Høy	Varig helseskade	Tap av anseelse eller personlig integritet som er krenkende og/eller påvirker helse på en alvorlig måte	Alvorlig økonomisk konsekvens	Kortvarig negativ omtale på riksplan
2 – Moderat	Forbigående helseskade	Tap av anseelse eller personlig integritet som kan oppfattes som krenkende og/ eller påvirker helse	Mindre alvorlig økonomisk konsekvens.	Kortvarig negativ omtale lokalt
1 – Lav	Ubetydelig helseskade	Ubetydelig tap av anseelse eller personlig integritet	Ubetydelig økonomisk konsekvens.	Ubetydelig omdømmetap

POLL

Hvilken type konsekvens vil hendelsen få (velg den som påvirkes mest)?

Liv og helse

Personvern

Økonomi

Omdømme

POLL

Hvor alvorlige
konsekvenser får
hendelsen?

4 – Svært høy

3 – Høy

2 – Moderat

1 – Lav

Hvilken risiko har scenarioriet vårt?

Hva gjør vi nå?

Sannsynlighet	4 – Sannsynlig	Yellow	Yellow	Red	Red
	3 – Mulig	Green	Yellow	Red	Red
	2 – Mindre sannsynlig	Green	Yellow	Yellow	Yellow
	1 – Usannsynlig	Green	Green	Green	Yellow
		1 – Lav	2 – Moderat	3 – Høy	4 – Svært høy
	Konsekvens				

Hvor høy risiko kan du akseptere?

Husk at en enkelt risikovurdering er en del av en helhet!

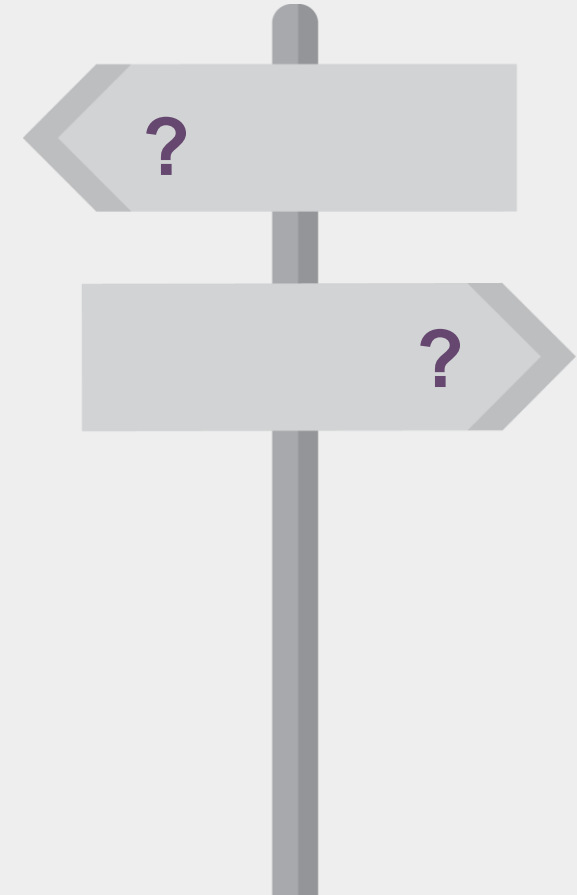
- Ha et bevisst forhold til din egen risikoappetitt
 - Hvor mye risiko kan du leve med?
- Fastsette nivå for akseptabel risiko – akseptkriterier
- Hvilke tiltak kan få risikoen ned på et akseptabelt nivå?
 - Menneskelige, teknologiske, organisatoriske

Hvilke forskjellige hensyn må veies opp mot hverandre?

For å velge hvilke tiltak som bør implementeres, må man veie ulike hensyn opp mot hverandre

- Effektivitet
- Samfunnskostnader
- Virksomhetens kostnader
- Brukervennlighet
- Sikkerhet
- Personvern
- Ytringsfrihet
- Frihet fra diskriminering
- ... andre hensyn?

Hvordan henger dette sammen med personvernforordningen?

- Risikobasert tilnærming og forholdsmessighet
- Risikovurderinger som underlag for vurdering av personvernkonsekvenser (DPIA)
- Det er en del av den dataansvarliges ansvar å gjennomføre egnede tekniske og organisatoriske tiltak
 - Disse kan finnes på grunnlag av risikovurderinger

Hvor finner jeg mer om risiko?

- Normens kapittel 3 – Risikostyring
- Faktaark 05 – Fastsette nivå for akseptabel risiko
- Faktaark 07 – Risikovurdering
- Informasjon om relevante risikoscenarier i spesifikke faktaark og veiledere på ulike temaer (som for eksempel i faktaark 54 om videokonsultasjon, MU-veilederen, skyveilederen)

normen.no

